

Євгенія Костик
(м. Переяслав-Хмельницький, Україна)

СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНА НЕОДНОЗНАЧНІСТЬ АНГЛІЙСЬКИХ ПАРЕМІЙ

Стаття присвячена особливостям семантико-стилістичної неоднозначності англійських пареміологічних одиниць. Лінгвістичний аспект вивчення паремій являє собою особливий інтерес для дослідників на сучасному етапі розвитку наукових знань. Детерміновано сутність понять «паремія», «прислів'я» і «приказка». Семантико-стилістичні засоби англійських паремій розглянуто у трьох основних аспектах: фонетично-стилістичному, лексико-синтаксичному і лексико-семантичному. Дослідження вказаної проблеми дозволило визначити, що прислів'я і приказки англійської народної культури відрізняються своєю стилістичною, лексичною і фонетичною структурою.

Ключові слова: паремія, прислів'я, приказки, семантико-стилістична неоднозначність, семантико-стилістичні засоби, фонетично-стилістичний аспект, лексико-синтаксичний аспект, лексико-семантичний аспект.

Статья посвящена особенностям семантико-стилистической неоднозначности английских паремнологических единиц. Лингвистический аспект изучения паремий представляет собой особый интерес для исследователей на современном этапе развития научных знаний. Детерминировано сущность понятий «паремия», «пословица» и «поговорка». Семантико-стилистические средства английских паремий рассмотрено в трех основных аспектах: фонетически-стилистическом, лексико-синтаксическом и лексико-семантическом. Исследование указанной проблемы позволило определить, что пословицы и поговорки английской народной культуры отличаются своей стилистической, лексической и фонетической структурой.

Ключевые слова: паремия, пословицы, поговорки, семантико-стилистическая неоднозначность, семантико-стилистические средства, фонетически-стилистический аспект, лексико-синтаксический аспект, лексико-семантический аспект.

The article is devoted to the features of semantic and stylistic ambiguity of English paroemias. The analysis of the linguistic aspect of paroemias has become of special interest in the context of current scientific knowledge. The essence of concepts «paroemia», «proverbs» and «sayings» are determined. The semantic and stylistic means of the English paroemias are considered in three main aspects: phonetic-stylistic, lexical-syntactic and lexical-semantic. The analysis of the issue showed that proverbs and sayings of the English folklore differ in their stylistic, lexical and phonetic structure.

Key words: *paroemias, proverbs, sayings, semantic and stylistic ambiguity, semantic and stylistic means, phonetic-stylistic aspect, lexical-syntactic aspect, lexical-semantic aspect.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У контексті сучасних лінгвістичних досліджень актуальним питанням постає взаємозв'язок мови і культури. Культурна специфіка мовних одиниць завжди викликає підвищений інтерес науковців, так як можна дізнатись про різні сторони та рівні прояву певного культурного явища у мові [3, с. 251]. В мові одухотворяється весь народ, вся його батьківщина, тому вона віддзеркалює як матеріальні сторони життя народу (географічне положення, клімат, побут), так і духовні сторони носіїв мови (мораль, систему цінностей, менталітет, національний характер тощо). Одним з елементів культури, який допомагає нам краще усвідомити національну культуру, є фольклор, до якого належать і тексти малої форми – паремії.

Розглядаючи мовну специфіку паремій, необхідно зазначити, що особливості мови виражаються через прислів'я та приказки, які є безмежним мовним багатством народу, що створювалось упродовж віків, оскільки в них міститься багатовіковий досвід його суспільного розуму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє зазначити, що вказана проблема знайшла певне висвітлення у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема питаннями теорії фразеології і пареміології займалися Л. Авксентьєв, М. Алефіренко, В. Архангельський, Л. Булаховський, В. Виноградов, В. Гак, В. Жуков, О. Мелерович, В. Мокієнко, Г. Пермяков, Л. Скрипник та інші. А. Альохіна, Н. Амосова, Ш. Баллі, О. Кунін, О. Смирницький, Л. Сміт досліджували фразеологію англійської мови. Компаративним дослідженням англійських та українських паремій займалися О. Дуденко, Є. Костик, О. Орловська, І. Патен, А. Пендешук та ін.

Проте, проблема семантико-стилістичної неоднозначності англійських пареміологічних одиниць залишається відкритою для багатьох науковців і потребує більш детального аналізу щодо її вивчення.

Метою статті є аналіз семантико-стилістичної неоднозначності англійських пареміологічних одиниць.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасних наукових лінгвістичних дослідженнях тлумачення паремій визначають по-різному. Одні характеризують їх як «короткі влучні вислови, які образно та лаконічно передають нащадкам висновки з життєвого досвіду багатьох поколінь предків» [5]; інші як «стійкі афористичні вислови, що у стислій, точній формі висловлюють думку про певні життєві явища, реалії дійсності, людські риси, вчинки у їх характерних і специфічних ознаках» [6]. Проте об'єднує їх те, що це невеликі за обсягом жанри усної народної творчості.

Для визначення лінгвістичного статусу паремій найбільш доцільним вбачається використання у межах нашого дослідження терміну текст малої форми, оскільки його специфіка полягає у відсутності чіткої фабули, структурно-композиційних параметрів звичайних текстів, зафіксованого авторства та дійових осіб. Паремії є об'єктом вивчення окремої маргінальної галузі на межі мовознавства (зокрема, фразеології) і фольклористики – пареміології. Пареміологія – наука, що вивчає паремії (прислів'я), їх дослідження і пояснення [4].

Паремії відрізняються своєю граматичною, семантичною і стилістичною будовою. Розглядаючи такі паремії як прислів'я і приказки можна дефініювати їх по-різному: прислів'я виражає закінчену думку, тобто загальне судження; приказка – короткий образний вислів, тобто судження часткового характеру [3, с. 252]. Суттєвим аспектом цих висловів є стислість і відтворюваність, тому вони легко запам'ятовуються і стають частиною суспільної свідомості. Багатослівність у прислів'ях і приказках простежується в порівняно небагатьох одиницях. Як свідчить фактичний матеріал, і англійська, і українська лінгвокультури цінують небагатослів'я як кількісну рису говоріння [4].

Порівнюючи паремії англійської та української мов можна сказати, що вони можуть бути подібними за лексичним складом, комунікативним значенням та стилістичним забарвленням, та все ж значна їх частина має свої особливості і відповідник у порівнюваній мові часто буває тільки приблизним [3, с. 253].

На думку М. Алефіренка, семантико-стилістичними ресурсами, або художніми засобами, послуговуються не стільки для увиразнення мовлення, скільки для втілення змісту. Такі способи організації змісту прислів'їв і приказок, як метафора, персоніфікація, порівняння, градація, використовуються передусім для того, аби яскраво, образно і точно виразити узагальнене значення [1, с. 250]. Тому, можна зазначити, що лаконічність, змістова наповненість, структурно-композиційна завершеність паремій сприяють їхньому активному використанню в художньому мовленні задля реалізації тих чи інших стилістичних функцій, задля досягнення відповідного семантико-стилістичного ефекту.

Семантико-стилістичні засоби у пареміологічному складі англійських паремій можна розглянути у трьох основних аспектах:

- фонетично-стилістичному (де рима, алітерація та асонанс виступають стилістичними засобами);
- лексико-синтаксичному (у якому стилістичними засобами розглядаються повтор та зіставлення);
- лексико-семантичному (для якого характерними є метафора, метонімія та епітет).

У фонетично-стилістичному аспекті характерні такі виразні засоби як рима, алітерація, асонанс, які підвищують прагматичний ефект висловлювання та посилюють його емоційність за допомогою звукового оформлення, де рима відображає співзвуччя закінчень (*англ.* «*Self done is well*

done» / укр. – «Добре робиться те, що робиться своїми руками»; англ. «*A little pot is soon hot*» / укр. – «Дурня легко вивести із себе»), алітерація – повторюваність однакових приголосних звуків (англ. «*Look before you leap*» / укр. «*Не знаючи броду, не сунься у воду*»; англ. «*No sweet without some sweat*» / укр. «*Пороби до поту, той поїси в охоту*»), асонанс – повторюваність однакових наголошених голосних звуків у рядку або фразі (англ. «*Good health is above wealth*» / укр. «*Найбільше багатство – здоров'я*»; англ. «*One must howl with the wolves*» / укр. – «*З вовками жити – по-вовчому вими*»). Такі виразні засоби загалом сприяють кращому запам'ятовуванню й відтворюваності, а в межах прозового твору надає йому певних ознак поетичності.

Лексико-синтаксичний аспект виражається за допомогою лексичних і евфонічних виразних засобів, таких як повтори, зіставлення і перифрази. Для повтору характерні повторення в певній послідовності однакових звуків, слів і фраз, у яких повторювані лексеми можуть стояти як на початку, всередині, такі і в кінці паремій, інколи двох або трьох лексем (англ. «*A bargain is a bargain*» / укр. – «*Угода є угода*»; англ. «*A man is a wolf to a man*» / укр. – «*Людина людині вовк*»). У зіставленні відображається порівняння щось із чим-небудь або між собою (англ. «*A bird in hand is worth two in bush*» / укр. «*Краще синиця в руках, ніж журавель в небі*»; англ. «*He that never climbed, never fell*» / укр. – «*Не пізнавши зльотів, не визнаєш і падінь*»). Особливого значення у зіставленні слід надавати антонімічним зіставленням, які часто використовують у компаративних пареміях надаючи їм більш чіткого зображально-виражального значення.

Лексико-семантичний аспект характеризує об'єднання лексичних одиниць певної частини мови за спільністю інтегрального компонента значення. Характерною ознакою тут виступає людське прагнення за допомогою фольклору висловити усю сукупність уявлення, які містяться у її розумі. Ця сукупність уявлення міститься у словниковому складі кожної мови, і треба зауважити, що кожен народ має своє світобачення та уявлення, притаманне лише представникам цієї мовної групи. Воно відрізняється від інших і має індивідуальні особливості і тому ці розходження особливо помітні у відношенні естетичних та моральних оцінок світу. Неможливо звести до єдиного безперечного поняття все те, що люди розуміють під красою, лихом, добротою, любов'ю, добродійністю, скупістю, щедрістю.

Паремії ситуативні не тільки вживаються в конкретній ситуації, але й самі цю ситуацію моделюють чи означають. Замість довгого витлумачення ситуації такі усталені конструкції дають змогу описати її одним реченням, наділяють її потужним зображально-виражальним потенціалом. Такий потенціал виражається різними мовними тропами, зокрема характерними для них є: метафори – художні засоби, що полягають в переносному вживанні слів або виразів на основі аналогії, схожості або порівняння (англ. «*Two heads are better than one*» / укр. «*Одна голова добре, а дві краще*»); епітети – художнє означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття, дії (англ. «*A fair face may hide a foul heart*» / укр.

«Янгольський голосок, та чортова думка»); метонімії – тропи у поетичній і звичайній мові, в основі яких лежать перенесення назви одного поняття на інше, що перебувають з ним у певному взаємозв'язку (англ. «A honey tongue, a heart of gall» / укр. «На язичці медок, на думці льодок»). Саме вони увиразнюють художньо-зображувальний компонент в англійських прислів'ях та приказках кожного народу.

Досліджуючи лексико-семантичний аспект англійських паремій можна констатувати, що більшість науковців схильні розглядати їх класифікуючи за тематикою. Зокрема, одні науковці, узагальнюючи класифікацію фразеологізмів за джерелом походження, поділили їх на дві групи – умовні (відображають явища природи, тваринний та рослинний світ, фізичний та психічний стани людини) і природні (відображають факти матеріальної та духовної культури того чи іншого народу). Інші вважають, що основним джерелом виникнення паремій є життя та діяльність людей. У сучасних лінгвістичних дослідженнях знаходимо класифікацію паремій, у якій відображається як сфера людської діяльності, внутрішні і зовнішні якості людини, характер, сімейний побут, духовні та матеріальні цінності людини тощо. Зокрема, І. Дюкарева у дослідженні про семантичну класифікацію англійських та українських паремій [2] наближено виокремила прислів'я, класифікуючи їх за такими тематичними групами:

1) соціальна сфера (англ. «Black plum is as sweet as white» / укр. «Одного поля ягоди»; англ. «To live cat-and-dog life» / укр. «Кому що, а курці просо»);

2) характер, моральні якості та недоліки, які поділено на такі підгрупи: підступність (англ. «The leopard can't change its spots» / укр. «Вовк лине, а натури не мінє»), хвалькуватість (англ. «As brave as lion with a lamb» / укр. «Молодець серед овець, а на молодця і сам вівця»), упертість (англ. «You cannot make a crab walk straight» / укр. «Став, як окунь проти води»), легковажність (англ. «It's a bold mouse that nestles in the cat's ear» / укр. «Не клади вовку пальця в рот»), пихатість (англ. «A fly on the wheel» / укр. «Сказано: велика птиця – горобець»), нерішучість (англ. «To beat about the bush» / укр. «Такому й муха на заваді»), жадібність (англ. «Too much pudding will choke the dog» / укр. «Заліз кіт на сало та кричить: «Мало!»), нахабство (англ. «What can you expect from a hog but a grunt?» / укр. «Ти йому по-свійськи, він тобі по-свинськи»), хитрість (англ. «As slippery as an eel» / укр. «Слизький як вугор»), розсудливість (англ. «A close mouth catches no flies» / укр. «Добрій собака на вітер не гавка»);

3) життєвий досвід (англ. «Gather your rose buds while you may» / укр. «На вербі груші, а на осичі кислиці не ростуть»; англ. «There are as good fish in the sea as ever came out of it» / укр. «Волом зайця не доженеш»);

4) праця, що породила низку розумних висловлювань про цей вид діяльності (англ. «Little strokes fell great oaks» / укр. «На дерево дивись, як родить, а на людину, як робить»; англ. «Care killed a cat» / укр. «Діло – не ведмідь, в ліс не втече»);

5) фізичні якості, мають особливе значення для людини у прислів'ях, адже характеризують фізичні якості людини, силу, витривалість, слабкість

тощо (англ. «*Great oaks from little grow*» / укр. «*На похиле дерево і кози скачуть*»); англ. «*The great fish eats up the small*» / укр. «*Велика риба маленьку цілою ковтає*»);

б) зовнішність, особлива група прислів'їв, в якій ототожнюються зовнішні риси і внутрішні моральні якості: краса, щирість, людяність, потворність тощо (англ. «*You cannot judge of a tree by its bark*» / укр. «*Не можна судити дерево по його корі*»); англ. «*Fine feathers make fine birds*» / укр. «*Пташка красна своїм пір'ям, а людина своїми знаннями*»);

7) сімейний добробут та матеріальні цінності (англ. «*A great dowry is a bed full of brambles*» / укр. «*Гни дерево, поки молоде, учи дітей, поки малі*»); англ. «*Better a big fish in a little pond than a little fish in a big pond*» / укр. «*Не нашого пера пташка у Івашка*»).

З вище викладеного слідує, що класифікація паремій базується на лексико-семантичних мовних лексемах та мовно-зображувальних засобах (епітети, метафори, метонімії), які найяскравіше виражають відносини між людьми, тобто соціальні відносини, менталітет народу, бачення навколишнього світу та ставлення до нього, і характерні своєю неоднозначністю. Така неоднозначність виражається різними семантико-стилістичними засобами. Адже, використання семантико-стилістичних засобів у складі прислів'їв та приказок створює в них образну основу, що робить їх застиглими мовними одиницями, а конотація підсилює виразність, додаючи їй необхідний експресивний відтінок.

Паремії англійської мови наділені експресивністю, вельми важливі у виконанні комунікативних функцій, адже вони широко віддзеркалюють різноманітні сфери життя, такі як сучасні суспільні перетворення, проблеми у колективі, сім'ї, побуті тощо. Паремії цікаві і тим, що в них відбивається думка не однієї людини, а народна оцінка життя; народний досвід та розум в них реалізує естетичні, пізнавальні та дидактичні потреби суспільства.

У зв'язку з цим, досліджуючи семантико-стилістичні особливості англійських пареміологічних одиниць, ми з'ясували, що особливого значення набуває їхня неоднозначність у фонетиці (асонанс, рима, алітерація), лексиці (синоніми, антоніми, архаїзми, порівняння), стилістиці (метафори, метонімії, епітети, повтори, зіставлення). Така неоднозначність впливає на особливості відтворювання англійських прислів'їв та приказок в українській мові, а також на сприйняття та розуміння їх семантико-стилістичної структури.

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, у дослідженні ми намагалися проаналізувати особливості англійських паремій та охарактеризувати їхню неоднозначну семантико-стилістичну сутність та структуру. А також зазначити, що паремії становлять невід'ємний пласт народної філософії – скарбницю мудрості будь-якого народу, характерні своєю неоднозначністю, що відображають найширші обрії побуту народу, його історію, культуру, традиції, звичаї, вірування і водночас особливості світосприйняття, психіки, способу мислення, ментальності. Звідси випливає, що англійські паремії формують більшість тематичних груп, відображуючи досвід і мудрість народу, тому важливим аспектом щодо

подальшого вивчення англійських пареміологічних одиниць ми вбачаємо у дослідженні та аналізі мовних засобів їх реалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алефиренко Н.Ф. Фразеология и паремиология : [учеб. пособ. для бакалав. ур. фил. образ.] / Н.Ф. Алефиренко, Н.Н. Семененко. – М. : Флинта: Наука, 2009. – 344 с.
2. Дюкарева І.Ю. Семантична класифікація англійських та українських паремій : порівняльний аспект [Електронний ресурс] / І.Ю. Дюкарева. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/3_ANR_2013/Philologia/7_126478.doc.htm.
3. Костик Є.В. Особливості перекладу англійських пареміологічних одиниць у прислів'ях та приказках / Є.В. Костик // Теоретична і дидактична філологія : Збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький : «КСВ», 2015. – Вип. 20. – С. 250-257.
4. Орловська О.В. Англійські та українські паремії: порівняльний аспект [Електронний ресурс] / О.В. Орловська // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. – 2016. – Вип. 10(2). – С. 247-251. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apftp_2016_10\(2\)_49](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apftp_2016_10(2)_49).
5. Усна народна творчість : прислів'я та приказки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://traditions.org.ua/usna-narodna-tvorchist/pryslivia-ta-prykazky>.
6. Художня природа, жанрові різновиди та класифікація народних паремій. – Режим доступу : www.ukrlit.vn.ua/info/verbal/proverb.html.

*Статтю рекомендовано до друку
кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри
іноземної філології і методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»
Борисовою Н.В.
Стаття надійшла до редакції 20 лютого 2017 року*

УДК 811.112.3`42:654.197(430)

*Олена Коченко,
Вікторія Піднала
(м. Вінниця, Україна)*

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТОК-ШОУ ЯК ЖАНРУ ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ДИСКУРСУ (НА ПРИКЛАДІ ТОК-ШОУ «GÜNTER JAUCH»)

Одним з найпопулярніших форматів сучасного телебачення є жанр ток-шоу. У статті розглядаються лінгвостилістичні особливості соціально-політичного ток-шоу «Günter Jauch». Охарактеризовані мовленнєві характеристики ток-шоу як жанру телевізійного дискурсу на